

**MAINTAINING THE NUMBER OF STUDENTS IN STUDY GROUPS CHILDREN'S
AND YOUTH SPORTS SCHOOLS**

**ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНТИНГЕНТУ УЧНІВ У НАВЧАЛЬНИХ ГРУПАХ
ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ СПОРТИВНИХ ШКОЛ**

Леонід Житомирський
старший викладач
E-mail: leonidzh1945@gmail.com
Ізмаїльський державний гуманітарний
університет, Україна

Leonid Zhytomirskyi
Senior Lecturer
E-mail: leonidzh1945@gmail.com
Izmail State University of Humanities, Ukraine

ABSTRACT

The article is devoted to the preservation of the contingent of students of primary training groups and basic training groups in children's and youth sports schools in Ukraine. Their role in preparing the sports reserve for national teams of the state is shown. Special attention is paid to the reasons for the large dropout rate of youth sports school students in primary and basic training groups. The responsibility of the sports school management and teachers-coaches for unsatisfactory results of work on preserving the student contingent is considered. Methodological tips for improving the educational work of a coach-teacher of children's and youth sports school are proposed. It is noted that a coach in the modern world should be a researcher and conduct educational and training work on a scientific basis.

Key by a specialist of the educator system of sport school trainer - teacher. Exactly he is responsible for the set of children in sections, educational-training and educator work with pupils, selection and orientation of the most peers perceive children and teenagers for further perfection of sport result. In the groups of initial preparation a trainer-teacher spares forge attention to educator work, to inoculate interest in the select type of sport and industriousness children's on training employments.

Educational - training process on this stage is sent mainly to the decision of tasks of education to the personal interest and bringing in of maximally possible amount of children to the systematic going in for sports, forming of healthy way of life, a 11- round and harmonious development of organism, capture of technique principles in select to the type of sport.

Key words: preservation of the contingent of young athletes, improvement of educational activities of coaches-teachers, research work.

Постановка проблеми. Важливу роль у підготовці спортивного резерву для збірних команд України відіграють дитячо-юнацькі спортивні школи (ДЮСШ), які є важливою складовою системи позашкільної освіти в країні. Вони готують кваліфікованих юних спортсменів, формують у них навички інструктора, виконують роль методичних центрів для надання допомоги закладам загальної середньої освіти і позашкільним закладам в організації позакласної масової спортивної роботи.

Дитячо-юнацькі спортивні школи є основною державною формою роботи з масового залучення молоді до занять фізичною культурою і спортом.

Потреба залучення якомога більшої частини дітей і підлітків до занять спортом сьогодні посилюється тими несприятливими тенденціями в розвитку суспільства, які обумовлені зміною в останнє десятиліття системи життєвих цінностей, стилю життя, стандартів мислення й оцінок.

Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 53.

Ситуація, що склалася в країні, сприяє зростанню криміналізації підлітків, масовій наркоманії в середовищі молоді та інших негативних явищ і процесів. Саме тому спорту, масовій фізичній культурі, здоровому способу життя відводиться роль надійного психологічного захисту підростаючого покоління. Тим самим спортивна школа несе моральну відповідальність перед суспільством за виховання активних громадян-патріотів своєї країни.

Аналіз роботи ДЮСШ за видами спорту, проведений дослідниками в різні роки, показав високу плінність і відсівання учнів, а також низький відсоток випуску кваліфікованих юних спортсменів.

У проведених дослідженнях щодо вивчення рентабельності роботи ДЮСШ за видами боротьби показано, що найбільш високий відсів – 80% – виявлений у групах початкової підготовки. Вивчення рентабельності спортивних шкіл з плавання продемонструвало, що найбільш високе відсівання – до 100% – виявлено також у групах початкової підготовки. Наведені факти свідчать про те, що в спортивних школах України проблема збереження контингенту учнів є дуже актуальною.

У своїй практичній діяльності тренери-викладачі стикаються з багатьма проблемами, які впливають на результат їх роботи. Однією з таких проблем є значне відсівання учнів у групах початкової підготовки і групах базової підготовки. Проводячи «круглі столи» за участю тренерів-викладачів та заступників директорів з навчально-тренувальної роботи ДЮСШ, які відповідають за контингент у групах, останні звертаються до науково-педагогічних працівників кафедр фізичної культури закладів вищої освіти з проханням дати практичні рекомендації, що дозволять зменшити відсівання учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування навчальних груп у дитячо-юнацьких спортивних школах є об'єктом досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців.

Дослідник А.А. Житницький, вивчаючи питання «Особливості формування учбово-тренувальних груп в ДЮСШ в умовах сучасності», дійшов висновку, що на найбільший відсів у процесі першого року навчання впливають різнобічні чинники, багато з яких пов'язані зі станом матеріально-технічної бази та інфраструктури самої школи, населеного пункту, регіону і країни в цілому, а також із можливістю батьків учнів ДЮСШ забезпечувати повноцінний процес навчання (Житницький, 2015).

Важливе завдання, яке стоїть перед тренером – це створення колективу і забезпечення функціонування виховної підсистеми навчально-тренувальної групи. Поділяючи позиції дослідників (В. Белорусової, І. Решетень, І. Журкіна), ми вважаємо, що саме спортивна група і сформований на її основі спортивний колектив виступають тим основним чинником, який впливає на розвиток ціннісної, мотиваційної та поведінкової сфери юного спортсмена.

М. Віленським і В. Козанцевим показано, що заняття в ДЮСШ формують у підлітків морально-вольові якості, що мають здатність до переносу й самостійного прояву в інших видах їхньої життєдіяльності (Вилеянський, 1977: 34-37). Г. Путятіна вказує на ефективність виховного процесу ДЮСШ у плані розвитку соціальних, моральних, фізичних, духовних якостей, а також рис характеру (Путятна, 2007).

Велике значення мають дослідження, які розкривають механізми організації виховного процесу в українських та закордонних ДЮСШ (А. Артюшенко, К. Байбеков, Г. Бобильов, М. Віленський, Н. Коробкіна, С. Левадня). Ученими висвітлено засоби організації діяльності ДЮСШ з позиції системного підходу, проблеми документального забезпечення роботи спортивних шкіл. На сьогодні достатньо розробленими також є проблеми створення й розвитку спортивного колективу. Разом із тим залишаються відкритими для дискусій питання поліпшення організації виховного процесу в ДЮСШ, підготовки тренерів до проведення виховної роботи, оцінювання їх діяльності тощо.

Наукові завдання статті: 1) Виявлення причин методичного та організаційного

характеру відсівання учнів у групах початкової та базової підготовки у дитячо-юнацьких спортивних школах.

2) Надання посадовим особам та тренерам-викладачам ДЮСШ практичних рекомендацій для збереження контингенту учнів та підвищення рентабельності роботи спортивних шкіл.

Мета статті полягає у зниженні рівня відсівання учнів на етапах початкової спортивної підготовки і підвищення ефективності роботи спортивної школи.

Виклад основного матеріалу: Типовим недоліком у роботі тренерів є порушення закономірностей побудови тренувальних занять відносно вікових особливостей дітей, їх інтересів і спрямованості мотиву заняття спортом. Другим важливим недоліком є низька ефективність виховного процесу в спортивних школах.

Аналізуючи причини великого відсіву дітей у групах початкової підготовки та групах попередньої базової підготовки, можна поділити їх на дві групи: причини методичного та причини організаційного характеру.

Причини методичного характеру:

- тренер-викладач використовує фізичні навантаження, до яких організм юних спортсменів ще не готовий;

- недотримання важливих принципів тренування: регулярність занять, поступовість у збільшенні фізичного навантаження, послідовність в оволодінні руховими навичками та індивідуалізація тренувань;

- форсоване тренування, інтенсивна або стомлива розминка, після якої в основній частині тренування юні спортсмени зазнають труднощів у виконанні подальших вправ;

- неправильне комплектування груп, використання зі спортсменами низьких розрядів засобів і методів тренування, вживаних зі спортсменами високих розрядів. Особливо несприятливим є застосування в тренуваннях інтенсивних навантажень максимальної потужності;

- однотипні тренувальні заняття, які психічно стомлюють юних спортсменів. Нераціональні засоби та методи підготовки, недоліки у плануванні навантажень, відпочинку, змагань – без урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів;

- низький рівень емоційної стійкості та емоційного фону на тренувальних заняттях, пов'язаний з недостатнім використанням ігрового та змагального методів. При сучасному рівні тренувальних навантажень учнів необхідно навчити правильному ставленню до них. І тут, перш за все, слід спиратися на суто психологічну установку: чим більше приємних відчуттів учні отримують на тренуванні, тим краще вони виконують пропонувані завдання. Фізична активність дітей обумовлена в основному емоційними переживаннями привабливості тренувальних занять, які доставляють їм задоволення. Фактично деякі дитячі тренери-викладачі не дотримуються правила досвідчених тренерів: тренувальні заняття повинні закінчуватися на позитивній ноті, щоб у юних спортсменів виникало бажання приходити на наступне тренування.

Причини організаційного характеру:

- відсутність належної кваліфікації у тренерів-викладачів;

- незадовільна виховна робота з юними спортсменами в групах початкової підготовки та групах попередньої базової підготовки;

- директори ДЮСШ не повною мірою контролюють якість професійної діяльності тренерів;

- недосконалість виконання своїх посадових обов'язків заступниками директорів спортивних шкіл з навчально-тренувальної роботи, які контролюють проведення відбору вихованців, комплектування навчальних груп, виконання учнями встановлених вимог для переведення їх з однієї групи підготовки до іншої (Мазин, 2016);

- недосконалість виконання своїх посадових обов'язків з боку інструкторів-

Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 53.

методистів спортивної школи, які здійснюють методичне забезпечення та координацію роботи тренерів-викладачів спортивної школи з відбору вихованців, контроль за комплектуванням груп тощо (*Положення...*);

- незадовільний стан матеріально-технічної бази, який не відповідає вимогам для проведення навчально-тренувального процесу;
- грубе та нетактичне ставлення тренера-викладача до своїх вихованців;
- неможливість окремих батьків учнів ДЮСШ забезпечувати повноцінний процес навчання у спортивній школі;
- важливою причиною відсіювання учнів зі спортивних шкіл є результати навчання в закладах загальної середньої освіти. Погіршення оцінок у навчанні учнів спортивної школи дає підставу їх батькам не дозволяти відвідувати спортивні секції, що дуже часто закінчується тим, що учні залишають заняття спортом назавжди.

Як уже відмічалось, незадовільна виховна робота з юними спортсменами в ДЮСШ впливає на відсів учнів. Багато вчених, досліджуючи роботу дитячо-юнацьких спортивних шкіл, прийняли тези про, те що виховання – це процес цілеспрямованого, системного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Ключовим суб'єктом виховної системи ДЮСШ є тренер-викладач. Саме він відповідає за набір дітей у секції; навчально-тренувальну та виховну роботу з вихованцями; відбір та орієнтацію найбільш перспективних дітей і підлітків для подальшого вдосконалення спортивного результату тощо. У групах початкової підготовки тренер-викладач велику увагу приділяє виховній роботі, прищепленню інтересу до обраного виду спорту та працьовитості учнів на тренувальних заняттях.

Навчально-тренувальний процес на цьому етапі спрямований переважно на вирішення завдань виховання зацікавленості та залучення максимально можливої кількості дітей до систематичних занять спортом, формування здорового способу життя, всебічний та гармонійний розвиток здібностей, зміцнення здоров'я (*Навчальна програма...*).

Для досягнення позитивних результатів у вихованні своїх учнів тренери-викладачі повинні пам'ятати, що виховний процес відрізняється тривалістю, безперервністю, варіативністю і непередбаченістю, має двосторонній характер і будується на зворотному зв'язку між тренером і учнем.

На основі теоретичного аналізу науково-методичної літератури і, спираючись на багаторічний досвід роботи тренером-викладачем, директором ДЮСШ і завідувачем кафедри фізичного виховання і спорту у закладі вищої освіти (понад 50 років), ми пропонуємо молодим тренерам-викладачам нижчеперелічені рекомендації, які дозволять їм зберігати контингент учнів:

1. Найголовніше у вихованні дітей – особистий приклад. Вимогливість тренера до себе, до своїх слів і вчинків не має бути меншою, ніж до тих, що займаються.
2. Дослуховуватися до порад тих людей, які добилися значних результатів у своїй роботі. Для тренерів дуже корисна порада відомого американського актора і продюсера Дуейна Джонсона: «Усі успіхи розпочинаються із самодисципліни. Все розпочинається з тебе». А видатний педагог К.Д. Ушинський казав: «Тільки особистість може діяти на розвиток і визначення особистості, тільки характером можна утворити характер».

Тому тренеріві необхідно мати такі якості, як працьовитість, дисциплінованість, націленість на досягнення високих результатів, прагнення до самовдосконалення, відданість своєму виду спорту, доброта, чуйність, дбайливе ставлення до своїх вихованців і формування гармонійно розвинених особистостей.

3. У початково-тренувальному процесі широко використовувати рухливі ігри. Особливо це стосується дітей першого і другого років навчання. Діти молодшого й

середнього шкільного віку люблять грати в ігри, і це потрібно використовувати для розвитку їх фізичних якостей і для їх виховання.

4. Ретельно проводити моніторинг відсівання учнів, обов'язково фіксуючи причини виходу із секції, чи продовжують вони далі займатися в інших тренерів і яким видом спорту.

5. Не квапитися ділити своїх учнів на здатних і не здатних. Здібності розвиваються не лише на основі природних задатків, але й залежно від особистих якостей вихованця.

6. Не сподіватися на свою педагогічну майстерність. Сильніший за всякий індивідуальний вплив – це вплив колективу. Тільки він дає справжній і повний розвиток особистості. Поєднуй вимогливість і повагу до вихованців.

7. Не обмежуй час спілкування з юними спортсменами тільки часом спілкування на тренуваннях і змаганнях. Знаходь час для проведення бесід та екскурсій, спільного відвідування музеїв та кінотеатрів тощо. Зустрічайся зі своїми вихованцями в школах, де вони вчаться, і контролюй їх успішність.

8. Налагодь тісні зв'язки з батьками учнів. Зроби їх однодумцями і помічниками. Намагайся більше спілкуватися з ними і обговорювати питання, пов'язані з навчанням і поведінкою їх дітей.

Висновки. Після проведеного теоретичного аналізу науково-методичної літератури та ознайомлення з діяльністю дитячо-юнацьких спортивних шкіл було виявлено причини відсівання дітей у групах початкової підготовки методичного та організаційного характеру. Також було визначено типові недоліки в роботі тренерів-викладачів. До них можна віднести порушення закономірностей побудови тренувальних занять та низьку ефективність виховного процесу в спортивній школі. Надані рекомендації дозволять молодим тренерам-викладачам в їх практичній діяльності вживати певних заходів для збереження контингенту учнів.

Перспективи подальших наукових пошуків лежать у площині поглиблення наукового дослідження. Тому на наступному етапі науково-дослідної роботи необхідно розробити критерії оцінки виховної роботи тренерів-викладачів у дитячо-юнацьких спортивних школах.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Вилеянський М.Я. Нравственно-волевое восприятие учащихся ДЮСШ: теория и практика. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*. №1. 1977. С. 34–37.

Житницький А.А. Особенности формирования учебно-тренировочных групп в детско-юношеских спортивных школах в условиях современности. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. № 6(50). 2015.

Мазін В.М. Теоретико-методичні засади організації виховного процесу у дитячо-юнацьких спортивних школах: дис.наздоб.наук.ст.докт.педаг.наук: 13.00.07. Старобільськ, 2016. 484 с.

Навчальна програма з баскетболу для дитячо-юнацьких спортивних шкіл. URL: <http://i.fbu.kiev.ua/1/files/global/1%D0%BA%D0%B0%D1%82/Basketbol.pdf>

Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/933-2008-n#Text>

**Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного
університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 53.**

Путятіна Г. Організаційні аспекти організації діяльності спортивних шкіл на основі програмно-цільового управління: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. наук з фіз. вих. та спорту: 24.00.01. Харків, 2007. 20 с.

REFERENCES

Basic basketball program for children and youth sports schools. [in Ukrainian]. URL: <http://i.fbu.kiev.ua/1/files/global/1%D0%BA%D0%B0%D1%82/Basketbol.pdf>

Mazin V.M. Theoretical and methodical ambush of organizing the vicious process in child-youthful sports schools: dissertation on health sciences, senior doctorate in pedagogical sciences: 13.00.07. Starobilsk, 2016.484 p.[in Ukrainian].

Provisions about the child-youth sports school [in Ukrainian].URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/933-2008-n#Text>

Putyatina G. (2007) *Organizational aspects of organizing the performance of sports schools on the basis of program-centric control: author.* Dissertation on Health Sciences, Candidate of Sciences in Physics and Sports: 24.00.01. Kharkiv, 2007.20 s.[in Ukrainian].

Vilyanski M. Ya. (1977) *Moral and volitional perception of students of the CYSS: theory and practice.* Physical culture: upbringing, education, training. №1. S.34-37. [in Russian].

Zhitnitskiy A.A. (2015) *Features of the formation of educational and training groups in children and youth sports schools in modern conditions.* Slobozhansky Science and Sports Visnik.No. 6 (50). [in Russian].

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено збереженню контингенту учнів груп початкової підготовки та груп базової підготовки в дитячо-юнацьких спортивних школах України. Показано їх роль у підготовці спортивного резерву для збірних команд країни. Особливу увагу приділено причинам великого відсіву учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл у групах початкової та базової підготовки. Розглянуто відповідальність керівництва спортивної школи та тренерів-викладачів за незадовільні результати роботи зі збереження контингенту учнів. Запропоновано методичні поради щодо удосконалення навчально-виховної роботи тренера-викладача дитячо-юнацької спортивної школи. Наголошено, що тренер у сучасному світі повинен бути дослідником і проводити навчально-виховну та тренувальну роботу на науковій основі.

Ключові слова: збереження контингенту юних спортсменів, удосконалення навчально-виховної діяльності тренерів-викладачів, науково-дослідна робота.